

A katona apja

Új filmek

Erdemes megnézni — e két szóval kell kezdenem *A katona apja* című szovjet, a Grúzia Filmstúdió által készített filmről a beszámolómat. Ezt a véleményt nemcsak a film közvetlen hatása, az első benyomás alapján mondom, hanem a beszámolóhoz szükséges megfontolás után is. Mellozom a film tartalmának kivonatolását, egyrészt azért, mert az ilyen történevvázlat vajmi keveset mond bármely filmről, bármely műről, hiszen a művészi erő, de még az érdekesség is együttesen rejlik a történetben és a megformálásban — egy jó mű esetében szétválasztani a kettőt egymástól egyenlő a mű degradálásával, a művészi egész megsemmisítésével. Hadd mondjam el azt is, tudván, hogy háborús filmet fogok látni, némi kétséggel, kiélezett kifejezést használva vizsgálással ültem be a Fáklya moziba, hiszen e nem-beli filmekből meglehetősen sokat és sokszor csupán a háborús feszültségre, nem a művészet alapvető parancsa szerint az emberi jellemre építő művet láthat-

tam. A második világháború nemzedékek döntő, megrendítő élménye, sorsfordulója volt, így persze természetes, hogy egyrészt mindig újabb és újabb megfogalmazásra serkenti a művészeket, míg nem érzik sokrétűségében találoan megfogottnak és megfettnek a témát, másrészt újabb és újabb gyártmányra serkenti a művészetek mesterembereit is.

A második világháborúról szólva elkerülhetetlen a borzalom élménye. De az élmény örvényszerűen csábít a morbiditás és az antihumanum felé. E film egyik nagy művészi erényének tartom, hogy bizottsággal elkerülte ezt az örvényt. A borzalom pillanataiból is a humanumot, az egyszerű ember hétköznapi életszeretéből eredő erőket képes kiemelni. A másik nagy erény pedig annak az eszméi tartalomnak kimondott szavak nélkül való művészi kifejezése, mondhatnám megfettése, hogy mit jelentett az egyszerű szovjet emberek milliói számára a hazaszeret és a fasizmusnak való tevé-

keny ellenszegülés. A film nem erőlteti a gondolatokat, egy grúz apa, egy egyszerű, nehéz beszédű, grúz földműves érzelmeinek gondolatainak természetességével jeleníti meg azokat. A szavak is helyükön vannak így hát a filmben. Nem avatkoznak a képbe: nem magyaráznak, következnek az emberi természetből, a helyzetben fakadó indulatokból. A nagy jelenetek, amelyek a tíz-tizenöt évvel ezelőtti filmpozsokban sokszor amennyire látványosak, patetikusak, művészi anynyira megalapozatlanok voltak, itt az emberek természetese és hétköznapi megnyilvánulások által hitelesítve maguktól értetődőkké válnak. Egy jelenetben érintik e „magától értetődőség” határát, de a jelenet finom, lírai humora itt is megvédi őket attól, hogy hamisan csengjenek: gondolok arra a a képsorra, amikor az öreg Maharasvili — akit remekbe formált Szergo Zakariadze — saját tankjaiktól védi az idegen szülőket, az otthoni szülőföldre gondolva és a munkára hívó tavaszt érezve.

N. F.

Szerelmes biciklisták

Nem az első kísérletet teszi Bacsó Péter, a film író-rendezője, a felnőttkor küszöbére érkező 18–22 éves fiatalok problémavilágának, s ezen keresztül az őket körülvevő társadalom egyfajta mozgásának filmbe megjelöltetésére. Első munkájának, a Nyáron egyszerűnek gondolati fonálát gombolyítja itt tovább, a témából szélesebben merítve, némileg kiterjedtebb lélektani analízist végezve. A történet érdekese, hangulatos, izgalmas és — nagyon mai. Kinek nem jelent különleges élményt egy balatoni körutazás biciklivel, amolyan vagabundus módon: strandolással, táncal, kalandokkal, mely mögött mindig ott lüktet a 18 éves kor minden szépsége, bája, harmóniája.

Három fiú indul el egy nyári este Pestről: három különböző jellem kerekedik egyelőre békés egymásmellettiségben a Balaton felé. András, akinek diplomáján szinte alig száradt meg a tinta, magyar—történelem szakos tanár lesz ősszel valahol a Nyírségben, s úgy érzi, ez az utolsó szabad nyara, melyet mindenképp ki akar használni. Heves szabadságvágy feszíti, mely viselkedésének sajátos módon bizonyos erőltetett pózt kölcsönöz, s ezt csak akkor próbálja levetkőzni, mikor mélyebbet szippant egy tiszta szerelem levegőjéből. Ő tehát az első számú szerelmes biciklista, aki mellett öccse, Bence a háttérbe szo-

muló, másodhegedű szerepével tökéletesen tisztában levő fiú. Kévsébe összetett figura ő, de ami ezzel gyakran együtt jár, mélyebb érzelmi telítettségű karakter. András az azonban nem versenyezhet, csak meg- és elítélheti tudja. Egyedül Albert, a festőnövendék, a triumvirátus harmadik tagja tud olykor-olykor felhőni az egyre inkább eltérőbe kerülő András mellé, elsősorban filozófikus elmélkedéseivel, vagy ahogy ők nevezték, intellektusával. És mivel a cím értelmében ő is szerelmes biciklista, megismerjük tehát az ő leányideálját is, mely egyáltalán nem hozható összefüggésbe filozófikus érdeklődésével. A nőben ugyanis elsősorban a butaságot és a telt idomokat keresi, s talán éppen ez a paradoxon formálja érdekessé jellemét. Ez a három fiú vág neki filmünk elején a Balaton nyári atmoszférájának, s ugyanőket látjuk az utolsó képsorokon is — most már persze ügyesen hátulról fényképezve — tovakerekedni. Legálábbis kettőjük: Bence és Albert ugyanaz. András változott meg csupán! Szinte alig ismerünk rá a történetünk elején még helyke pőzban Eszter édesapját valósággal kioktató fiúra. „Más-más a helyünk a koordináta rendszerben” — mondta akkor az őket csokolózás közben meglepő apának, hogy az események végére abba a kamaszkorba merüljön vissza, ahonnan

már régen tovább hitte magát. S hogy intellektusa — melyet a testvér és barát soha egy pillanatig sem firtatott — mennyit ér, azt Eszter új autós fiújával történő versenyfutásában maga is lemérhette. Amilyen mértékben egyre csak meghűsülnek a lány visszaszerzésére indított akciói, annál inkább görcsösödnek erőlködés, most már valóban egy szerelmes biciklista moberában. Mindenképp hitelesnek és mainak érezzük ezt a szűsét, ha általános emberi kapcsolatokat, hibákat és megoldásokat szolgáltat is. (Gondoljuk csak akár Anyegin históriájára, s ha erőltetettnek is látszik a XIX. századi Puskin idézése, mégis könnyen megtalálható a párhuzam, jóllehet itt természetesen sokkal kevessebből van szó!)

Bacsó Péter, a második-filmes szerző mellett ott érezzük, a Pacsirta, és a Hűsz óra díjnyertes filmek operatőrének. Illes Györgynek tapasztalt, rutinos kezét. A szereplők közül Eszternek törekény alakját Káldi Dóra alakítja, akit annak idején újsághirdetés útján több mint ezer fiatal közül választott ki a rendező. András kétségtelenül nem könyvnyű figuráját Orbán Tibor próbálta megfetterni, többkevesebb sikerrel. Mellette Tahí Tóth László és Uri István könnyebb feladatukat rokonszenvesen formálták meg.

N. I.

A királyért és a hazáért

A jelszó mind a két oldalon azonos volt. A királyért és a hazáért indultak a harcra a monarchia csapatai, s ugyanúgy, a királyért és a hazáért fogtak fegyvert az angol katonák is.

Nemcsak a jelszó, de az eredmény is közös lett: millió meg millió értelmetlen halál, örületbe kergető szenvedés, embert állattá tevő tragédia.

Ez a sors vár arra a londoni cipészlegényre is, aki az anyósa meg a felesége biztatására lett az angol hadsereg önkéntese. Három, sárban, szennyben, megaláztatásban, félelemben eltöltött év van már mögötte, amikor képtelen ott élni tovább az ágyúk tövében, és elindul, hogy ne lássa többé a meggyűlölte fegyvereket.

Egy nap, vagy talán még annyi se, amit dezertáló katonasökevényként, félig öntudatlanul eltölt, de ezért a tettért halál vár rá. Katonai bíróság dönt így sorsa felől, és az ítéletet a felsőbb parancsnokság is megerősíti. Az indoklás rövid: példát statuálni a legény-

ségnek a közelgő támadás előtt.

A londoni cipészlegény, aki az anyósa meg a felesége biztatására lett az angol hadsereg önkéntese, halálában elrettentő példa lesz az angol hadsereg katonái számára.

Joseph Losey rendező filmje lényegében a katonai bíróság tárgyalását eleveníti meg. Így jóformán egyetlen helyszínen, egy romok közé sebtében felvert parancsnoki szálláson, meg a sárban úszó, patkányoktól hemzsegt legénységi „körletben” játszódik a film, a néző mégis kockáról kockára ugrat kap; a háború borzalmának új meg új oldaláról felvillantott képét.

Ez a kisszerű, összeszűkült helyszín kegyetlenebb, leleplezőbb, mintha ezrével látnánk a szétroncsolódott, kiterített halottakat. A fogoly katona „cellájában” csöpögő víz hangja örjítőbb, s kibírhatatlanabb, mint száz meg száz ágyú üvöltése.

A film főszerepét a már több filmből is jól ismert

Tom Courtenay játssza. Az elrettentő példává lett londoni cipészlegény szerepének eljátszására, alkalmasabb színész nem lehetett volna találni. A néha idegesen meg-megránduló arca, semmibe néző, már-már eszelős tekintete milliónyi tragikus embersorsot idéz. Valóban eszköztelen eszközei ebben a kamarafilmben érvényesülnek igazán.

Denys Coop képei, a hidegen fénylő, feneketlen sár, az elembertelenedett katonárcok, s a szokatlan áttűnések tragikusan igazak.

A. L.

Három és fél millió Kincses könyv

A Szövetkezetek Országos Szövetsége kiadásában megjelenő Kincses könyvek az elmúlt években mintegy kétszáz hazai és külföldi irodalmi alkotást juttattak el — összesen 3,5 millió példányban — a falvak lakóihoz. A nagyszerű sorozat legújabb kötete Vörösmarty Csongor és Türedé-jét, Madách Az ember tragédiáját és Katona József Bánk bánját adja az olvasók kezébe. Az új kötet egyúttal fordulópontra is jelent a Kincses könyvek szerkesztési elveiben: a következőkben — negyven-ötvenezres nagy példányszámban, s kötetenként hat forintos alapáron — azokat a műveket jelentetik meg a sorozatban, amelyek a felnőtt olvasók érdeklődésére is számot tartanak.

Pest megyeiek szegedi tapasztalatcserén

Hasznos, tapasztalatszerző beszélgetésre érkezett Szegedre tegnap az MSZMP Pest megyei bizottságának néhány munkatársa, több tanácsai, illetve pénzügyi szakember. A szegedi járási pártbizottság és a járási tanács illetékes vezetőitől érdeklődtek; milyenek a tiszteket nyújtott árkiegészítési rendszer idej tapasztalatai. A megbeszélésen részt vett Róza István, az MSZMP Csongrád megyei bizottságának titkára, Török József, az MSZMP szegedi járási bizottságának első titkára, Simon Lajos, az MSZMP szegedi járási bizottságának titkára, Szabó Sándor, a Csongrád megyei pártbizottság mezőgazdasági

osztályának vezetője, Sass Béla, a Csongrád megyei tanács vb mezőgazdasági osztályának vezetője, Glemba Pál, a szegedi járási tanács vb elnökhelyettese, valamint illetékes pénzügyi szakemberek.

Új szereplők a Rigolettóban

A két premier után megtartott már lapunkban a Szegedi Nemzeti Színház bravúros Rigoletto-produkcióját, a két teljesen egyrangú szereplőgárda felváltatását. Hozzájuk csatlakozott a szerda esti előadás az operatársulat két tehetséges mezzoszoprán énekesnője: Ivánka Irén és Kemény Kló, Maddalena — a bérnyilkos, Sparafucile testvérhúga — szerepe nem tartozik a leghálásabb feladatok közé, hiszen akkor kell belekapcsolódnia a zenébe és játékba, amikor a többiek már alaposan benne járnak, s mindjárt velük kell egyhangúttal nyújtani a híres quartetben. Ivánka Irén biztos intonációval és jó játékkal valóssággal „feldobta” az egyébként is színvonalas előadást. Kemény Kló ezúttal kisebb szerepet — Giovannát — énekel, de ebben is érvényesült legfőbb erénye, a biztos zenei formálókészség.

Onódi Béla tárlata

A múzeumi hónap utolsó rendezvényeként nyílt meg a Horváth Mihály utcai képtárban Onódi Béla festőművész tárlata. A művész útja Pestről, az Országos Képzőművészeti Főiskoláról indult. Párizsban folytatott tanulmányok után a fél világot bejárva eljutott Amerikába is. Onnan visszatérve Szentendrén telepedett le. A főiskolán Réti István, a legnagyobb magyar művészpédagógusnak volt a tanítványa. Mesterétől elsajátította a természetmegfigyelés alázatát és a látványfestés műhelytitkait. Nagybanai ihletettségről tanúskodnak 1942-ben festett Zsögödi táj és Szentendre a művészteléről című képei, bár az utóbbi inkább Ferenczy Károly hatását tükrözi és Iványi vagy Nyilasi híres szalmakalapos kerti székekkel rokonmegoldású, impresszionista alkotások.

A háború utáni képek egészen más Onódi Bélát mutat-

nak be. A fényben teljesen feloldódott tájképei, laza, helyenként felesleges artistikumot hajszoló, könnyed eszmélettelenségű, sajátos lépnek túl a műkereskedelmi színvonalon.

Csendéletei az ötvenes évek elején divatos tanulmányserűséggel — műgondal — megfestett alkotások. Hol Vaszari könnyedséggel, hol Márfy eleganciával megoldott interieurjei és kerái tájai jellegzetlen művek, hiányzik belőlük az életdel túl megkövetelhető egyéniség. Hiába a mesterségbeli felkészültség biztossága, a festés mechanizmusának ügyessége, a képek tartalmi mélységét ezek nem tudják pótolni.

Mindezek után felvetődik a kérdés: szükség volt-e ezt a kiállításit itt most bemutatni? Szeged és a szentendrei művésztelep majdan gyümölcsöző, a múltban gyökerező kapcsolatának kezdetét jelzi-e csakugyan e tárlat. Vajon, ha csak névsorban emlitem — nem művészi rangban —, nem kellett volna előbb Balogh, Barcsay, Czobelt, Ilosvayt, Kántort bemutatni? A múzeumi hónap oly hívs rendezvényeit, mint a Völgyessy-műgyűjtemény bemutatása, a vásárhelyi őszi tárlat méltán koronázta volna egy Kohán vagy egy Borsos, Viltanyag, ami jelenleg bizonyára együtt van, hiszen nemrég zárta be a Galéria, a tihanyi és a székesfehérvári múzeum ezeket a tárlatokat.

Tóth Sándor

Az Odessza lakótelepen levő

ABC áruházban NOVEMBER 5-ÉN

cukrászipari termék árubemutatót tartunk

Kedves vevőinket szeretettel várjuk.

S. 18344